

Гускова Е. Й, ИСТОРИЈА ЈУГОСЛАВСКОГ КРИЗИСА /1990-2000/, Москва 2001, стр. 720

У издању Руске академије наука (Института научне информације и Института славистике и балканистике) и Културно-просвјетног руског националног фонда, објављена је средином 2001. год. обимна студија *История югославского кризиса 1990-2000. год.* познатог историчара и слависте Јелене Јуријевне Гускове. Као научник и аналитичар Јелена Гускова, раних осамдесетих година, своју научну пажњу усмјерила је према историји словенског свијета и Балкана уопште, са посебним ангажовањем према простору бивше државе југословенских народа, Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Пажњу научне, стручне и друге јавности како у Русији тако и код нас изазвала је њена књига *Югославия в огне: Документи, факти, коментари /1990-1992/*, Москва 1992. год., којом је у крајње неповољним условима по историјску истину, на богато заснованој документацији и на принципима историографске методологије, отворила простор за објективније сагледавање узрока тек започете савремене југословенске драме. У деценији која је наилазила југословенска драма се кроз разбијање и распад Федерације претворила у трагедију не само "различитих националности" које су улазиле у састав Југославије "већ и читаве Европе", како у уводу књиге *Историја југословенске кризе* наводи аутор.

Књига *Историја југословенске кризе* представља корак даље у сагледавању и анализи узрока и посљедица нестанка са историјске и географске мапе Европе Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Заснована је на обиљу нових релевантних докумената, необјављених и објављених, западне, руске и шире југословенске провенијенције, које је аутор прикупио у највећој мјери у вријеме док је боравила као експерт у штабу мировних снага ОУН за бившу Југославију. Ова студија разуђеног садржаја нуди научно увјерљиве одговаре на бројна питања која је отворила југословенска криза у посљедњој деценији 20. вијека, а која широко превазилазе границе бивше југословенске државе и тичу се у цјелини односа великих сила и малих држава. У књизи су уочене битне етапе кризе, идентификовани спољни и унутрашњи фактори који су умножавали кризу, сагледана улога Запада и Русије у њој, улога међународних организација итд.

Пред читаоцем је сасвим нова историјска слика битно другачија од оних које смо гледали и које нас и даље окружују, а које се намећу путем бројне сумњиве публицистике, информативних гласила и медијске презентације не само на Западу већ и код нас.

Изворну грађу ове изузетне студије представљају материјали ОУН /резулције Савјета безбједности, извје-

штаји генералног секретара, материјали са конференција за бившу Југославију, материјали Контакт-групе, не-објављени материјали који се налазе у Информационим центрима ОУН у Москви и Вашингтону/. Посебан значај за ову врсту истраживања представљају документа која су настала кроз активност различитих субјеката на самом терену, као што су извјештаји војних посматрача, аналитички записи разних миротворних структура, који су били предметом анализе аутора.

Оно што књигу чини другачијом и вреднијом у односу на књиге сличних садржаја западног поријекла, којих није мали број, тиче се укључивања у анализу документације која је настала на простору бивше југословенске државе, коју су производиле друштвене и државне структуре како СФРЈ тако и новонасталих држава, а која је у западној литератури изостала. Материјали Министарства спољних послова Русије, Врховног савјета Руске федерације, који су анализирани у књизи, бацају ново свјетло на укупну југословенску кризу. Увођење грађе руског поријекла посебно је значајно са аспекта анализе цјелине проблема, што књигу свакако чини другачијом, јер су коришћењем ове документације сагледани готово сви аспекти југословенске кризе, и међународни и унутрашњи.

Мемоарска литература бројних непосредних актера у збивањима на простору бивше Југославије, штампа, часописи и листови, чине саставни дио богате документационе основе ове књиге.

Садржај књиге изложен је у девет дјелова: *Почетак; Издавање Хрватске од СФРЈ, Српско ишћање; Босна и Херцеговина, борба за подјелу; Интернационализација; Пад Републике Српске Крајине; Русија и балканска*

криза: нова концепција безбједности или немоћ сигурности; Југославија у немилости; Нове државе на Балкану, први кораци на путу независности; Криза на Косову историја и савременост.

Поред основног садржаја књига садржи увод, закључак, списак скраћеница, регистар личних имена и фото прилоге о посљедицама НАТО агресије на Савезну Републику Југославију.

Пред нама је књига која спада у ријетка дјела овакве врсте. О југословенској кризи писало се и пише много и на Истоку и на Западу, па и код нас. Под научном лупом, међутим, цјелина проблема први пут се нашла у књизи Јелене Гускове. Она му је приступила не само као истакнути научни посленик већ и као свједок и посматрач бројних збивања, савременик који бившу Југославију познаје не из универзитетске уџбеничке литературе, или пак са историјских или географских карта, већ као неко ко је ову земљу упознао личним присуством у бројним "српским, хрватским и муслиманским градовима", и ко је обишао све "вруће тачке" у њој за посљедњих десет година.

Студију *Историја југословенско-го кризиса* најприје препоручујемо за превођење на српски језик, како би се са њеним садржајем упознала не само научна јавност већ и широк круг читалаца. Увјерени у научну објективност презентираних блиске прошлости вјерујемо да би ишчитавање овог штива значајно подигло сазнајни степен око питања разбијања и распада бивше југословенске државе. Чини нам се да би у ауторовим сагледавањима бројних проблема о којима се у књизи говори нашли и многе одговоре за деценију која је у драми прошла, а истовремено отупили оштрице неспоразума на узаврелом словенском тлу.

Др Сенка Бабовић-Раскојковић